

KAKO TISKANI MEDIJI REKONSTRUIRAJU HRVATSKI PUT U EUROPSKU UNIJU: PRIMJER GLOBUSA

Drago ČENGIĆ, Ivana MIJIĆ
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 327.39(497.5:4-67 EU):070(497.5)
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 12. 1. 2007.

Autori u ovome radu na primjeru zagrebačkoga tjednika *Globus*, a polazeći od opće važnosti procesa priključenja Hrvatske Europskoj uniji i teze da mediji imaju važnu ulogu u oblikovanju javne sfere i u političkom odlučivanju općenito, istražuju kako hrvatski mediji tematiziraju proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji u politički važnome razdoblju (od 2003. do 2005. godine). Dobiveni rezultati analize sadržaja i analize diskursa, kao i drugih raspoloživih izvora, upućuju na sljedeće zaključke. Prvo, teme povezane s procesom pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji vrlo su prisutne u hrvatskim novinama, pa tako i u *Globusu*. Drugo, izdvojena su tri dominantna diskursa kojima se javnost informira o odnosima RH i EU-a. To su proeuropski diskurs vodećih kolumnista i novinara, birokratski diskurs predstavnika EU-a i proeuropski diskurs hrvatske vladajuće političke elite. Treće, prema *Globusovim* novinarima, koliko god se ne isključuju ni drugi razlozi otežanoga ulaska Hrvatske u EU, glavni je problem nacionalnih sudionika u pregovorima o pridruženju Hrvatske Europskoj uniji u njihovoj ne/moći da prihvate, primijene, a potom i obrane u širokoj javnosti "moderni koncept države utemeljen na vladavini prava". Moderni koncept hrvatske države najširi je 'medijski okvir' kojim su se rukovodili novinari i urednici u predstavljanju teme hrvatskih pregovora s EU-om domaćoj javnosti.

Ključne riječi: Hrvatska, EU, pregovori, tiskani mediji, diskurs, medijski okvir

Drago Čengić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Marulićev trg 19/I, p. p. 277, 10 001 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: Drago.Cengic@pilar.hr

TISKANI MEDIJI I EUROPSKE INTEGRACIJE: NAZNAKE MOGUĆEGA TEORIJSKOG OKVIRA

Već punih šest godina hrvatska šira javnost prati s velikom pozornošću nastojanja hrvatskih vlada da ubrza proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji. Taj je proces, iako nagovještavan kao strateška politička odrednica novostvorene države još 1991. godine, institucionalno započet tek 2002. godine. Tada je, naime, Sabor RH usvojio Rezoluciju o pridruživanju Republike Hrvatske Europskoj uniji (usp. kronologiju međusobnih odnosa RH i EU na: www.mvpei.hr). Ipak, hrvatsko putovanje prema Europskoj uniji nalazi se, još jedanput, na prekretnici. Ovaj put razlozi nisu pretežno unutarnje naravi, kao što je to bilo od 2002. do 2006. godine, već pretežno vanjske. Tiču se krize daljnjega institucionalnoga širenja Europske unije, krize europskoga Ustava i (samo)razumijevanja europskoga identiteta i granica Europe (usp. Schlesinger, 1993.; Mihanović, 2005.; Stavrakakis, 2005.).

Prema nekim autorima, sadašnja kriza europskoga identiteta i institucionalnoga širenja posljedica je niza sociokulturnih i medijskih tendencija, prisutnih već duže u članicama Unije, među kojima se posebno izdvajaju: a) dis/funkcionalnost medija (zbog njihove neprimjerene uloge u populariziranju i objašnjavanju čitavoga integracijskoga procesa), b) tzv. imigracijsko pitanje i c) 'integracijski zamor' (usp. Dragojević, Kanižaj i Žebec, 2006.). Bez obzira na to kako će završiti rasprava o daljnjem širenju Europske unije, jedno se čini sigurnim: Hrvatska će svoj ulazak u taj 'elitni klub' morati još jednom izboriti u vrlo teškoj međunarodnoj utakmici, vodeći računa ne samo o međusobnim odnosima između ključnih europskih i svjetskih velesila nego i o svojem mjestu u strukturi simbolične moći na europskome političkom prostoru (Županov, 2002.).

Kad je riječ o domaćoj političkoj sceni, ključnima postaju pitanja kako građani Hrvatske vide smisao pridruživanja velikim zapadnim integracijskim blokovima, kao što su EU i NATO. Tu je važno, s jedne strane, kako smanjivati 'vrijednosnu disonancu' (Županov, 2002.) između hrvatske populacije i vrijednosnih normi europskih birokrata i, s druge, kako će se prednosti i nedostaci članstva u EU predstaviti domaćoj javnosti. Potonji je zadatak, pod pretpostavkom poželjnosti Europe kao strateškoga političkog cilja, prije svega u 'djelokrug' domaće političke i medijske elite. Što se tiče mišljenja hrvatske javnosti, odnosno 'javnosti privatnika' (Rogić, 1999.; za definicije javnosti usp. i: Lamza-Posavec, 1995.; Trowler, 2002.; Splichal, 2003.; Posavec, 2004.), ona već duže iskazuje posve određenu skepsu prema Europskoj uniji. O razlozima te skepse ovdje ne možemo raspravljati, no činjenica je da je ona prisutna među

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

odraslim stanovništvom Hrvatske već neko vrijeme (usp. rezultate redovitih istraživanja javnoga mišljenja na web-adresi: www.mvpei.hr; rujun 2006.).

Ako počemo od teze da mediji imaju važnu ulogu u oblikovanju javne sfere i političkom odlučivanju općenito (bez obzira na brojne rasprave o toj tezi, usp. Trowler, 2002.; Peruško, 2003.), postavlja se pitanje kako zapravo hrvatski mediji tematiziraju proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji i pružaju li dovoljno elemenata svojim čitateljima za analitičko promišljanje toga procesa. Za razumijevanje predstavljanja toga procesa, posebno u tiskanim medijima, treba imati i određenu teorijsku perspektivu prema samom procesu masovne komunikacije i ulogu tiskanih medija u njemu. Ovdje polazimo od shvaćanja da su tiskani mediji sastavni dio masovnoga komuniciranja, koje razumijemo kao "proces u kojem kompleksne organizacije uz pomoć mehaničkih pomagala proizvode i prenose masovne poruke upućene velikoj, heterogenoj i anonimnoj publici" (Dominick, 1993., 18). Kao organizacije, tiskani mediji imaju, po Dominickovu mišljenju, brojne 'vratare' (*gatekeepers*) koji oblikuju informacije s 'terena' i odlučuju što će se od bezbrojnih informacija i u kakvu tiskanom obliku objaviti javnosti, trebaju osjetna financijska sredstva za svoje djelovanje, rade s nakanom da ostvare profit i u načelu su (barem u američkim okolnostima) tržišno natjecateljski usmjereni.¹

Funkcionalna uloga i postupci medijskih 'vratara' objašnjavaju se dvjema drugim teorijskim perspektivama: a) teorijom 'medijskog uokviravanja' (*framinga*) i b) teorijom medijski autonomne 'provedbe programa' (*agenda-setting*; usp. Entman, 1993.; Kunczik, Zipfel, 1998.). Prema prvome pristupu, 'medijski okvir' predstavlja interpretativni okvir, kognitivni ustroj u svijesti novinara, koji olakšava odabir i obradbu informacija; ranija se iskustva pohranjuju i rabe kao okvir kojim se tumače kasnija iskustva (Kunczik, Zipfel, 1998., 103). Kad je riječ o posebnim događajima (kao što su, bez sumnje, pregovori Hrvatske i EU o ulasku u EU), pojam 'okvira' može se odnositi i na njih. Njemački komunikolozi H.-B. Brosius i P. Eps smatraju da "postojeći novinarski interpretativni okviri utječu na to o kojim će se događajima izvješćivati, a atributi događaja određuju koje će interpretativne sheme novinari primijeniti" (prema: Kunczik, Zipfel, 1998., 103). Sažeto rečeno, teorija 'medijskog okvira' proces odabira događaja i njihovo pretvaranje u vijesti i teme tumači interpretativnim obrascima pojedinaca (novinara, urednika) i njihovim prethodnim iskustvom, pa je u tome smislu ovisna o pojedinačnoj interpretaciji društvene stvarnosti.

Drugačije procesu 'proizvodnje' vijesti i tema prilazi teorija medijski autonomne 'provedbe programa informiranja'.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

Naime, teorija 'agenda settinga' tvrdi da mediji definiraju koje će se teme u nekom razdoblju smatrati važnima za društvo, odnosno koje su vrijedne da se ljudi njima bave. Time se pretpostavlja da značenje koje se pojedinim temama pripisuje u (novinskim) medijima utječe na njihovo značenje u javnosti, posredno i na ponašanje publike glede odabira određenih tema. Kunczik i Zipfel ipak ističu, prihvaćajući dodatne napomene M. Schenka, kako se ovom teorijom zapravo tvrdi da se "masovnim medijima ne pripisuje sposobnost da vrše utjecaj na to što će ljudi misliti, ali mediji u velikoj mjeri određuju o čemu će ljudi razmišljati" (Kunczik, Zipfel, 1998., 147).² Nama se čini da je iz više razloga, u koje sada ne možemo ulaziti, razložno pretpostaviti da je teško zaključiti gdje je granica između 'medijske proizvodnje tema' i 'društvenog' određivanja tema koje će se predstavljati javnosti u masovnim/tiskanim medijima. U svakom slučaju, u (post)modernom društvu – bez obzira na nove mogućnosti dvosmjerne komunikacije uz pomoć nekih novih medija (npr. interneta) – masovni/tiskani mediji i dalje predvode u definiranju 'društveno relevantnih' tema.

CILJEVI RADA I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Polazeći od pitanja kako hrvatski mediji tematiziraju proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji te od važnosti dnevnoga tiska za informiranje građana o međusobnim odnosima RH i EU, Dragojević, Kanižaj i Žebec (na uzorcima napisa iz *Jutarnjega lista*, *Večernjega lista* i *Vjesnika*) zaključili su da "u izvještavanju o Europskoj uniji svakako dominira politička problematika. S druge strane, čitav niz tema je zanemaren, posebno onih gospodarskih. Iako mediji vrlo intenzivno informiraju o ovoj problematici, izostaje sustavniji te posebno analitičko-evaluacijski aspekt u pristupu ovoj temi" (Dragojević, Kanižaj, Žebec, 2006., str. 34). Međutim, vrijedi li ovaj zaključak i za druge tiskane medije? Smatrajući da prethodnu analizu novinskoga tiska treba dopuniti i analizom barem jednoga utjecajnoga hrvatskoga tjednika, u žarište naše analize stavili smo *Globus*, tjednik koji već godinama zamjetno utječe na tzv. političku javnost, ali i na šire slojeve građanstva (o hrvatskome medijskom tržištu usp. *Lider*, 29. 9. 2006.).

Globus smo analizirali sa svrhom da, analizom njegova sadržaja i diskursa medijskih poruka vezanih uz međusobne odnose RH i EU i oblikovanih u jednome politički važnom razdoblju (od 2003. do 2005. godine), otkrijemo ključne sudionike toga odnosa, ključne dimenzije njihovih odnosa, načine njihova predstavljanja javnosti i na temelju toga izvučemo mjerodavne zaključke o dominantnim diskursima unutar kojih se tema međusobnih odnosa RH i EU podastire široj javnosti. Na-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

ša je polazna hipoteza da na formuliranje i sadržaj medijskih poruka u hrvatskim tjednicima ne utječu samo dnevno-politički događaji već i 'temeljni diskursi' koje zastupaju urednici i vodeći novinari tih tjednika. Potonji implicite upućuju i na posve određeno 'uokviravanje' društveno relevantnih vijesti na ovome području kako ih vide novinski urednici i sami novinari. Naime, za razliku od dnevnoga tiska, tjednici u velikoj mjeri svoj utjecaj temelje i na samostalnim kolumnama i komentarima poznatih novinara ili javnih osoba, posebnih oblikovatelja javnoga mišljenja (tzv. 'opinion-makers').

Sukladno tome, a uz pomoć analize sadržaja i temeljne analize diskursa, istraživanjem smo htjeli postići ove ciljeve: a) identificirati tipove napisa, tipove sudionika, glavne teme i institucionalne izvore u izdanjima *Globusa* od 2003. do 2005. godine, b) identificirati dominantne slike/predodžbe o glavnim sudionicima u odnosima između RH i EU i percepciju glavnih poteškoća u procesu pregovaranja i c) identificirati dominantne novinarske diskurse na temelju kojih se problematiziraju međusobni odnosi RH i predstavnika EU te na temelju toga ustanoviti u kojoj mjeri određene teze teorija 'okvira' i 'agenda-settinga' vrijede za izvještavanje *Globusa* u ovoj tematici.

Identifikacija objavljenih napisa koji se u *Globusu* bave odnosom EU-a i Hrvatske provedena je u dva koraka. Najprije su identificirana 103 članka kao mogući uzorak tekstova pogodnih za analizu (ključne riječi za ovakvu selekciju tekstova bile su: Europska unija, Haški tribunal, ključni sudionici (akteri) europske politike, Hrvatska); na kraju ove faze početni uzorak uključivao je 96 napisa. Pošto je izbor sužen samo na tekstove koji se bave odnosom Europske unije i Republike Hrvatske, odnosno specifičnim problemima vezanima uz hrvatsku 'integracijsku putanju', definiran je i konačni uzorak tekstova objavljenih u *Globusu* od ukupno 55 tekstova. Matricom za analizu sadržaja (radi usporedivosti istraživačkoga materijala) slijedili smo iste analitičke kategorije koje su u svom radu upotrijebili Dragojević, Kanižaj i Žebec (2006.). Jedinica analize bila je novinarski napis u *Globusu* koji je uže tematizirao odnose između RH i EU. Rad na analizi sadržaja i analizi diskursa trajao je pet mjeseci: od lipnja do listopada 2006. godine. To znači da su svaki napis u tome razdoblju analizirala dva istraživača/autora ovoga teksta. Sámo istraživanje ove vrste jedan je od istraživačkih zadataka u okviru međunarodnoga projekta DIOSCURI, koji se izvodi u Institutu Ivo Pilar od 2004. do 2007. godine.

Kad je riječ o temeljnoj analizi diskursa, ovdje je riječ o našoj (fragmentarnoj) izvedbi te metode, a na tragu ideja o kritičkoj analizi diskursa (CDA), koje možemo uočiti u novijim radovima R. Wodak i njezinih suradnika (usp. radove: Weiss,

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

Wodak, 2003.; Oberhuber, F, C. Baerenreuter, M. Krzyzanowski, H. Schoenbauer, R. Wodak, 2005.). Jasno, pojam diskursa podložan je različitim interpretacijama i definira se, ovisno o kontekstu, na različite načine. M. Foucault, koji je značajan dio svoga rada posvetio upravo proučavanju diskurzivnih praksi te ga povezao s fenomenima moći i ideologije, utjecao je na nastanak CDA pružajući jedno od teorijskih uporišta ovoga pristupa (usp. Haralambos, Holborn, 2002., str. 635 i dalje). Dok se u semantičko/lingvističkom smislu diskurs može definirati kao "lingvistička jedinica sastavljena od nekoliko rečenica, drugim riječima – razgovor ili govor", ili "bilo koji povezani dio govora ili pisma" (Trask, 2005.), za ovaj rad služimo se definicijom diskursa kao "institucionalnog načina razmišljanja, socijalne granice koja definira što se može reći o određenoj temi" (vidi: <http://www.informationgenius.com/encyclopedia/d/di/discourse.html>, srpanj, 2006.). Primjerice, dva izrazito različita diskursa mogu se koristiti prilikom govora o različitim gerilskim pokretima, opisujući ih ili kao "borce za slobodu" ili kao "teroriste". Na taj način izabrani diskurs pruža i određeni rječnik, izraze, kao i, možda, stil potreban za komunikaciju. Slično je, pretpostavljamo, i kad se govori o međusobnim odnosima Hrvatske i Europske unije.

GLAVNE KARAKTERISTIKE IZVJEŠTAVANJA U TJEDNIKU *GLOBUS* OD 2003. DO 2005. GODINE

Ovdje ćemo predstaviti ključne nalaze provedene analize sadržaja i temeljne analize diskursa, identificirane u relevantnim tekstovima o odnosima RH i EU u *Globusu* od početka 2003. pa do kraja 2005. godine.

Tipovi napisa i glavni sudionici napisa objavljenih u *Globusu* od 2003. do 2005. godine

Prema očekivanjima istraživača, dužina napisa ovisna je o 'žanrovskome' tipu napisa koji se pojavljuje u određenim izdanjima *Globusa*, kao i o tipu samih novina. Kao što se vidi iz Tablice 1, za razliku od dnevnih novina, izvještaji, vijesti, reportaže se ne pojavljuju u *Globusu* tijekom analiziranoga perioda. Najzastupljeniji tip tekstova jesu kolumne (24), intervjui (11), novinski osvrti (8). Ovi tipovi tekstova čine sveukupno 43 teksta od ukupno 55 napisa koji se bave temom odnosa RH – EU, odnosno predstavljaju 78% svih mogućih tipova napisa tijekom analizirane tri godine. Takav nalaz možemo objasniti samom prirodom tjednika *Globus*; ovakav tip časopisa pruža više prostora za izražavanje individualnoga mišljenja – bilo u obliku vrlo osobnih novinarskih kolumni bilo u obliku intervjua, gdje pak neki drugi tipovi sudionika/aktera imaju ključnu ulogu.

Tip napisa*	Broj	*Tip sudionika/aktera	Frekvencija pojavljivanja
1. Vijest	0	1. EU parlamentarci	4
2. Izvještaj	4	2. Hrvatska vlada	24
3. Reportaža	2	3. Hrvatski sabor	3
4. Uvodnik	0	4. Europska komisija	12
5. Komentar	6	5. Vlade/predstavnici pojedinih EU zemalja	16
6. Osvrt	8	6. MVPEI RH	2
7. Intervju	11	7. Haški sud	10
8. Anketa	0	8. Veleposlanstva EU zemalja u Hrvatskoj	2
9. Komentari (strane novine)	0	9. Hrvatski premijer	15
10. Kolumna	24	10. Predsjednik RH	6
11. Ostalo	0	11. Članovi hrvatskoga sabora	1
		12. Stručnjaci za pojedina područja	6
		13. Europski gospodarstvenici	0
		14. Hrvatski gospodarstvenici	2
		15. Haški optuženici	4
		16. Carla del Ponte	7
		17. Ostali	3
		18. Ne mogu se definirati	8

*N = 55; Izvor: Dokumentacija projekta DIOSCURI, Institut Ivo Pilar, Zagreb, 2006.

❶ **TABLICA 1**
Vrste napisa i sudionika u napisima o odnosu RH i EU, objavljenih u *Globusu* od 2003. do 2005. godine

Provedena analiza sadržaja pokazuje također da su glavni sudionici u objavljenim tekstovima: hrvatska Vlada (prisutna kao sudionik u 24 članka), vlade ili visoki politički predstavnici pojedinih europskih zemalja (prisutni u 16 napisa), predsjednik Vlade RH (jedan od glavnih sudionika u 15 napisa), visoki predstavnici Europske komisije (prisutni u 12 napisa), visoki predstavnici Haškog suda (prisutni u 10 napisa; usp. Tablicu 1). U više od pola napisa (29) identificirali smo tri ili više glavnih sudionika, dok je u 14 priloga (zbog velikoga broja kolumni u uzorku) bilo teško odrediti glavne sudionike ili ih u napisima jednostavno nije bilo. Takva je distribucija glavnih sudionika razumljiva; ona odražava činjenicu da su nosioci političke moći na objema stranama, hrvatskoj i europskoj, imali presudnu ulogu u procesu pregovora o: a) početnom mišljenju za Hrvatsku i b) početku pregovora za ulazak Hrvatske u EU. No *Globusovi* tekstovi ocrtavaju i jednu gotovo istu tendenciju kao i analizirani napisi iz dnevnih novina: da se članovi parlamenta (hrvatskog ili europskog), članovi oporbenih stranaka, stručnjaci i gospodarstvenici gotovo uopće ne pojavljuju kao 'dominantni sudionici' u analiziranim napisima. Možemo zaključiti da se, tijekom ove tri – u *Globusu* promatrane – godine proces pregovora između RH i EU rekonstruirao kao politički determiniran proces, proces koji je najčešće preoblikovan od političkih sudionika/aktera s asimetričnom političkom moći: na jednoj su strani bili europski cen-

tri izvršne političke i ekspertne moći, a na drugoj vladajuće hrvatske garniture, ali bez pripadnika oporbe, eksperata i po-duzetnika.

Naslovi, glavne teme i identificirani institucionalni izvori u napisima objavljenima u *Globusu* od 2003. do 2005. godine

Nakon što smo identificirali i klasificirali sve pojedinačne naslove objavljenih napisa, reklasificirali smo ih u još općenitijem smislu, odnosno pregrupirali u šire analitičke teme (usp. prikaz 1). Te teme odražavaju šire uredničke referentne okvire, unutar kojih se razmišljalo o važnosti pojedinih tema za hrvatsku javnost kad je riječ o međusobnim odnosima Hrvatske i Europske unije. Uhićenje generala A. Gotovine, kao politički preduvjet ulaska Hrvatske u EU, određuje cijelo razdoblje koje je analizirano: ta je tema bila jedan od glavnih problema hrvatskim dužnosnicima 2003. godine kad su tražili pregovarački status, u 2004., kad je EU dala mišljenje za Hrvatsku, i tijekom 2005., kada je Hrvatska s nestrpljenjem očekivala otvaranje pregovora za ulazak u EU.

● PRIKAZ 1
Dominantne analitičke teme i ključni sudionici u analiziranim napisima, identificirane prema originalnim naslovima

Godina	Ključne analitičke teme	Ključni sudionici
2003.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ispunjavanje uvjeta za pristupanje RH Europskoj uniji 2. Uhićenje Ante Gotovine kao politički preduvjet ulaska Hrvatske u EU 3. Hrvatska, europske vrijednosti i politička elita 4. U potrazi za pregovaračkim statusom 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vlada RH 2. Europska komisija 3. Haški sud
2004.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nove članice EU i Hrvatska: skorojevići i zaostali 'drugi' 2. Politička elita i hrvatski euroskepticizam 3. Hrvatska nakon mišljenja EU-a: kako dalje? 4. Koliko stoji ulaznica za članstvo u EU? O političkoj i ekonomskoj cijeni članstva u EU 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vlade pojedinih europskih država 2. Vlada RH 3. Predsjednik Vlade RH
2005.	<ol style="list-style-type: none"> 1. 'Slučaj Gotovina': između političkoga nesuglasja u zemlji i političkih pritisaka izvana 2. Budućnost proširenja i Ustav EU: je li upitna europska budućnost Hrvatske 3. Je li ulazak u EU najpoticajnije strategija razvoja Hrvatske? 4. Početak pregovora s EU za punopravno članstvo: percepcija 'drugih', Sanaderov politički uspjeh i hrvatski provincijalizam 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vlada RH 2. Predsjednik Vlade RH 3. Vlade pojedinih europskih država

Izvor: Dokumentacija projekta DIOSCURI, Institut Ivo Pilar, Zagreb, 2006.

Nakon "slučaja generala Gotovine", neke druge analitičke teme novinari su također ocijenili vrlo važnima; to su: a) kvaliteta hrvatske političke elite i njezin odnos prema "europskim vrijednostima", potrebnim socijalnim reformama te stav prema generalu Gotovini, b) odnos između mogućeg članstva u EU, optimalne strategije nacionalnog razvoja, i političkoga kon-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

senzusa u zemlji te c) budućnost proširenja EU-a i utjecaj na ulazak Hrvatske u Uniju. Na temelju ovoga zaključujemo da su vodeći *Globusovi* novinari pokušali pomaknuti fokus javnosti s čisto političkih aspekata hrvatskog pridruživanja EU na šire, socijalne i ekonomske aspekte toga istog procesa.

Provedena analiza neposrednih naslova i napisa otkriva još jednu zanimljivost hrvatske politike u tome razdoblju: da se cijeli pregovarački proces u Hrvatskoj shvaća isključivo kao problem aktualne Vlade: nismo uočili nikakvu bitnu reakciju ili ideju koja se tiče mnogih problema vezanih uz suradnju Hrvatske s Europskom unijom i Haškim tribunalom – od strane oporbenih stranaka. Ti nalazi su u suglasnosti s nekim drugim podacima proizašlima iz već spomenute analize sadržaja hrvatskih dnevnih novina. Naime, *Globusovi* novinari, poput novinara dnevnoga tiska, također ne smatraju da su hrvatske stranke važni sudionici za analizu procesa pregovora s EU-om. U većini priloga (42) ne spominje se ni jedna stranka kao začetnik ili nositelj neke akcije ili izjave. U preostalim člancima HDZ se uglavnom identificira na dva načina: a) kao glavni politički faktor koji je usporavao (zbog politike pokojnog predsjednika F. Tuđmana) hrvatsku molbu za članstvo u EU u 1990-ima, b) kao glavna politička snaga među hrvatskim političkim strankama, koja se transformirala u demokratsku stranku i c) kao stranka koja je ubrzala proces pregovora s EU-om nakon izbora 2003. godine (zahvaljujući novoj proeuropskoj politici i osobnoj energiji predsjednika Vlade I. Sanadera).

Promatramo li političke odnose između dužnosnika EU-a (ili Haškog suda) i nositelja izvrše vlasti u Hrvatskoj u posljednjih nekoliko godina, otkrivamo njihovu specifičnu (gotovo strukturalnu) logiku: oni su, naime, obilježeni stalnim "zahtjevima Europske komisije" (koji se odnose na realizaciju različitih "zadataka" postavljenih hrvatskoj Vladi: uhićenje Ante Gotovine, demokratizacija političkoga života, povratak izbjeglica, usklađivanje različitih zakona itd.) i povratnom političkom reakcijom hrvatske Vlade – gotovo uvijek s određenim vremenskim zaostajanjem. Nije onda čudno što su hrvatski novinari nastojali predvidjeti buduće događaje tražeći informacije uglavnom kod stranih institucionalnih izvora (usp. Tablicu 2). Kao što se vidi, u te tri godine vrlo važne strane institucije (Europska komisija, Haški sud, Vlade pojedinih europskih zemalja, članovi europskog parlamenta) bile su glavni izvor informacija hrvatskim novinarima: one su identificirane kao relevantan izvor informacija 57 puta. Među hrvatskim izvorima informacija najzastupljenija je hrvatska Vlada (spomenuta kao institucionalni izvor informacija 18 puta), dok je MVPEI RH gotovo nepostojeći institucionalni izvor informacija (triput se spominje kao izvor informacija).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

➔ **TABLICA 2**
Institucionalni izvori
koji se spominju u
analiziranim napisima
u *Globusu*

Identificirani izvor	Frekvencija
1 EU parlament/članovi EU parlamenta	8
2. Hrvatska Vlada	18
3. Hrvatski parlament	0
4. Europska komisija	23
5. Vlade europskih zemalja	8
6. MVPEI RH	3
7. Haški sud	17
8. Veleposlanstva europskih zemalja u Hrvatskoj	1
9. Nema izvora/nije ga moguće identificirati	17

N = 55. *U pojedinim napisima identificirali smo više od jednog institucionalnog izvora informacija.

Ovi nalazi nam ponovno sugeriraju da su Europska komisija (23), hrvatska Vlada (18), Haški sud (17) i anonimni izvori (17) bili glavni distributeri informacija hrvatskoj javnosti koje se tiču odnosa između EU i Hrvatske posljednjih nekoliko godina. Kako su se te informacije upotrebljavale, preoblikovale i odašiljale javnosti pod vodstvom urednika časopisa i pojedinih novinara – to je sasvim drugo pitanje. To je ovisilo o njihovim osobnim političkim stavovima, njihovim vrijednostima i unutrašnjim uredničkim politikama te o dominantnom 'okviru' i diskursu koji su se rabili pri odabiru određenih tema i konkretnih napisa upućenih hrvatskoj javnosti.

NEKI NALAZI TEMELJNE ANALIZE DISKURSA

Vodimo li računa o poželjnome odnosu pojedinih predstavnika javnosti, institucija i socijalnih sudionika, podatci analize sadržaja tekstova objavljenih u *Globusu* upozoravaju na dva važna obilježja hrvatsko-europskih odnosa u pregovorima o pridruživanju Hrvatske Europskoj uniji između 2003. i 2005. godine: a) među glavnim sudionicima toga procesa prevladavaju formalne institucije, kao što su hrvatska Vlada, Europska komisija i Haški sud, i b) nema izvornih socijalnih sudionika aktivnih u tome procesu. Zapravo, njihovu ulogu igraju novinari (pogotovo kroz ulogu tzv. "aktivne javnosti", odnosno "profesionalne javnosti" u redovitim tjednim kolumnama tjednika): među 55 analiziranih napisa u njih 28 novinari su autori ključne izjave. Zbog toga su njihove ideje o procesu pregovora i njegovim određenjima tako važne.

Neke bilješke o slikama glavnih sudionika pregovora

U 2003. godini tekstovi *Globusovih* novinara proizvod su uredničko-novinarske zaokupljenosti širim temama, kao što su: 1) ispunjavanje uvjeta za pristupanje RH Europskoj uniji; 2) uhićenje Ante Gotovine kao politički preduvjet ulaska Hrvatske

u EU; 3) Hrvatska, europske vrijednosti i njezina politička elita; 4) u potrazi za pregovaračkim statusom. Kao glavni sudionici pregovora izdvajaju se: hrvatska Vlada, Europska komisija te Haški sud. Te generalne teme razrađuju se u nekoliko dominantnih slika, autori kojih su uglavnom bili novinari.

Ispitivanje strukture diskursa pokazuje da od samoga početka neki kolumnisti Europsku uniju vide kao organizaciju s nekoliko lica. "Unija je fantastična u svemu što je konkretno; recimo, nedavno objavljeni godišnji izvještaji Europske komisije o balkanskim zemljama vrlo su uzbudljivo štivo" (I. S., *Globus*, 25. 4. 2003., str. 62). U istome članku ista je novinarka napisala i sljedeće rečenice: "Odmah ću reći – mislim da je dobro gajiti veliku dozu sumnjičavosti prema Europskoj uniji. Ne treba im sve vjerovati. Često ni sami ne znaju što zapravo govore ili, da budem precizna, u ovom trenutku ni oni nemaju pojma tko su, kamo idu, gdje će završiti pa i kad govore na način koji se kod nas može protumačiti kao 'dođite, dođite, dođite', posrijedi je manira". Hrvatska Vlada (koju je u to vrijeme još vodio I. Račan) uglavnom je predstavljena kao negativan i neuspješan sudionik. U isto vrijeme, dužnosnici Europske unije – iako veoma kritični prema hrvatskoj Vladi – pokušavali su pokazati svoju naklonost prema Hrvatskoj. To je bilo "razdoblje statusa quo" u odnosima između EU i hrvatske Vlade: glavni zahtjevi Zapada i Haškoga suda nisu bili ostvareni, ali je tadašnja Vlada još imala nešto kredita u Bruxellesu. Osim toga, približavali su se novi izbori.

U 2004. godini, nakon što je na vlast opet došao HDZ sa svojim političkim partnerima, oformljena je nova Vlada s I. Sanderom kao njezinim predsjednikom. Prvi dio godine obilježili su pozitivni događaji: u travnju je EU donio pozitivno mišljenje o Hrvatskoj molbi da postane punopravna članica Unije. Bilo je to "političko čudo u Strasbourgu", pisalo je u *Globusovu* članku od 23. travnja 2004. Vlada je vjerovala da će ubrzo uslijediti otvaranje pregovora te je pokušala ojačati suradnju s Haškim sudom. Međutim, uzajamni odnosi počeli su se razvijati u drugom smjeru: dužnosnici EU-a – Carla del Ponte, ostali dužnosnici Haškoga suda i Velika Britanija – tražili su, u obliku ultimatum, pronalaženje i uhićenje Ante Gotovine. Na kraju godine hrvatska se Vlada našla "usred otvorene vatre".

U tome smo razdoblju identificirali nekoliko veoma upečatljivih slika/predodžbi glavnih pretpregovornih sudionika. Kao prvo, predstavnici EU-a su, iako su slali jasnu poruku hrvatskoj javnosti da Hrvatska pripada zapadnobalkanskim zemljama, u isto vrijeme naglašavali da je Europska unija prije svega zajednica sličnih političkih vrijednosti. Na drugoj strani, poznata *Globusova* kolumnistica Ines Sabalić u nekoliko je napisa prikazala Hrvatsku kao duboko euroskeptičnu zemlju

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

s nesposobnom političkom i administrativnom elitom (*Globus*, 2. 4., 6. 6., 15. 10.). Tako ona kaže: "Ne znam kakvu će taktiku Vlada smisliti da omili reforme građaninu. Ipak, mislim da bez odgađanja treba objasniti hrvatskim intelektualnim krugovima i drugoj eliti zemlje da se prestanu prenemagati svojim euroskepticizmom. Ta je moda neinformiranog antieuropeizma u mojih prijatelja i znanaca strašna. Kad mi prijatelji počnu s argumentom zašto ne bismo bili kao Švicarska ili kao Norveška, tek tada ne znam odakle da počnem objašnjavati ... Ali, ako zagrebačke elite stalno afektiraju protiv Unije, snebivaju se nad Bruxellesom, birokracijom i sličnim, onda neka izvole smisliti argumentaciju zašto su protiv reformi. Neka sami racionalno obrane takav jedan neodgovorni i infantilni stav" (*Globus*, 25. 6. 2004., str. 50).

U proljeće 2004. godine politički predstavnici nekih novih europskih zemalja članica izrazili su mišljenje da Hrvatska neće moći postati članica EU-a sve dok sve zemlje zapadnoga Balkana ne budu spremne za članstvo u EU (primjerice, češki premijer V. Špidla, sada također povjerenik EU-a). Takav stav, kao i slovenska politička prepirka s Hrvatskom oko granica, oštro su kritizirani u *Globusu*. U nekoliko napisa pojedini novinari predstavili su takvo ponašanje političkih elita novih zemalja članica EU-a kao neprihvatljivo; prema njihovom mišljenju, ovi političari samo oponašaju političke vođe "stare Europe": nisu iskreni i imaju dvostruke kriterije, stalno razmišljajući kako ostvariti svoje političke ciljeve – često iskorištavajući (politički) slabije zemlje (*Globus*, 28. 5., 18. 6. 2004.).

Kako bi hrvatska Vlada trebala reagirati na takve političke pritiske i izazove? *Globusovi* su analitičari i kolumnisti dali dva odgovora na to pitanje i svaki od njih pruža drugačiju sliku Hrvatske. Prema prvome i osamljenome stajalištu (koje je izrazio V. Miles-Raguž, *Globus*, 22. 10. 2004., str. 38), nema potrebe da odmah i pošto-poto postanemo članica EU-a. On tvrdi da će "karta za Bruxelles" stajati 450 milijuna eura svake godine. Zato predlaže da Hrvatska zgrabi sve prednosti statusa EU kandidata i promisli vlastite reforme prema svojim razvojnim potrebama. Kao izgledna zemlja članica, Hrvatska bi najprije trebala razmišljati o vlastitim potrebama: "Jedan od najvažnijih elemenata sigurnosti upravo je ekonomija ili manjak blagostanja. Ali, uspjeh će u tom smislu postići reformama kod kuće, a ne zbog puke činjenice da je zemlja postala članicom Europske unije". Drugo je stajalište ponudila J. Lovrić (*Globus*, 17. 12. 2004., str. 22). Ona tvrdi da "general Gotovina nije jedini problem za Hrvatsku", već je njen stvarni problem kako stvoriti otvoreno društvo. Takav socijalni projekt zahtijeva velike investicije, ne samo u proces pregovora između EU-a i RH nego i u daljnju demokratizaciju društva kao cjeline. Hrvatska nije sposobna proizvesti otvoreno društvo

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

bez vanjske pomoći. Zbog toga "Hrvatska treba pritisak izvana": bez europskoga političkog pritiska nije se kadra transformirati u "otvoreno društvo" i stvoriti "demokratski organiziranu državu".

U prvoj polovini 2005. godine puzajuća europska ustavna kriza i zaustavljeni pristupni pregovori s Hrvatskom 17. ožujka te godine dodatno su narušili sliku EU-a među hrvatskim građanima. No, moramo priznati, *Globusovi* kolumnisti bili su jednako kritični i prema hrvatskim političarima i prema visokim europskim predstavnicima. Kao prvo, Hrvatska je prikazana kao nepouzdan partner Europskoj uniji. Političke elite trebale bi postići novi konsenzus o glavnim uvjetima za punopravno članstvo u EU koji su nametnuti Hrvatskoj: "Hrvatska je – da bi se kvalificirala za Europu – učinila mnogo, ali nije učinila dovoljno. Konstantno joj nedostaje uvjerljivosti. Hrvatska se politika stalno drži kao da skriva figu u džepu. Ispunjavanje briselskih kriterija više se čini kao iznudenica nego kao dio vlastite politike. Suradnja s Haškim sudom odrađuje se kao nametnuta, a ne vlastitom voljom prihvaćena obveza. Ali potrebno je postići općehrvatsko suglasje u ispunjavanju briselskih standarda. Jesu li Sanader i Račan, a uz njih i Mesić, skovali koaliciju za rješenje slučaja Gotovina" (J. Lovrić, *Globus*, 4. 2. 2005., str. 16; također: članci drugih novinara objavljeni u *Globusu* od 11. 2. i 18. 2. 2005.).

U svojim kolumnama I. Sabalić označila je također: a) Veliku Britaniju kao glavnu zapreku bržeg ulaska Hrvatske u EU i b) očiglednu institucionalnu i ustavnu krizu u Europskoj uniji. Prema njezinu mišljenju, britanska politika odlučila je da se odgode pregovori s Hrvatskom zbog dugoročnih interesa koje ima u Jugoistočnoj Europi: "Kad sam prošle zime u *Financial Timesu* vidjela kartu na kojoj se predviđa da će Hrvatska ući u EU 2020., zajedno s Turskom, mislila sam da se radi o pogrešci. No, nije bila zabuna, nego projekcija, plan ... Vjerojatno ipak nećemo dobiti te pregovore, odnosno ne dovoljno brzo kako bismo izbjegli da nas strpaju natrag u balkansku kanalizaciju, odakle smo prije četiri godine izmilili i udahnuli čisti zrak" (naslov članka je "London nas vraća u balkansku političku školu iz koje nećemo u EU još 10 godina", *Globus*, 20. 5. 2005., str. 52). Nadolazeću institucionalnu i ustavnu krizu u EU I. Sabalić je predstavila u nekoliko napisa (6. 5. 2005., str. 52: "Ako Francuzi kažu 'ne' europskome Ustavu, još ćemo dugo ostati pred vratima EU"; 24. 6. 2005., str. 42: "Urota bogatih škrtaca: hoće li Chirac i Blair srušiti projekt EU?"). U tim tekstovima ona pruža drugačiju sliku Europe: to je Europa bogatih i moćnih nacionalnih vođa koji vode računa o sebičnim "nacionalnim" i "ekonomskim" interesima svojih zemalja. Nema više velikih europskih vođa kao što su bili Churchill, de Gaulle, Kohl, pa čak i F. Mitterand. Sada "nacionalnim državama ne vladaju čisti nacionalisti već partijski tehnokrati".

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

U drugoj polovici 2005. godine hrvatska je Vlada uvjerala Haški sud i vodeće europske dužnosnike da je učinila sve ne bi li pronašla i uhitila generala A. Gotovinu. Carla del Ponte ubrzo nakon toga objavila je izvještaj koji potvrđuje uspješnu suradnju Haškoga suda s hrvatskom Vladom, pa su 3. listopada 2005. otvoreni prestupni pregovori između EU i RH. Cjelokupna "aktivna javnost", novinari i vladajuće stranke bili su oduševljeni. Opozicijske vođe, koji su također prepoznati kao važan čimbenik takva nacionalnog uspjeha (npr. bivši premijer I. Račan), kritizirani su zbog zavisti prema premijeru Sanaderu i njegovu timu. U očima novinara Sanader je napokon dokazao da je Hrvatska postala pouzdan partner EU. Veličali su ga i najoštrij kritičari: "Odluka Europske unije o otvaranju pregovora s Hrvatskom s razlogom se smatra pravim trijumfom Ive Sanadera. U tom uspjehu njegove su osobne zasluge konkretne i goleme, i premda ga čekaju veliki poslovi, treba razumjeti da želi malo uživati u ovom trenutku. Apsolutno je to zaslužio! Haški je tužiteljicu uspio uvjeriti da Hrvatska u cijelosti surađuje s Haškim sudom, premda je gotovina još na slobodi. Pokazao je kapacitet državnika" (J. Lovrić, *Globus*, 7. 10. 2005., str. 15; također uspoređi tekst D. Kuliša: "To mogu samo Splićani", 7. 10. 2005.).

Političari su iskoristili dane slave da bi iznijeli svoje viđenje novonastale situacije. Premijer Sanader je u svom članku naslovljenom "Povijesni korak u dovršetku hrvatskoga državnog projekta" ustvrdio da otvaranje pregovora s EU-om znači novu razvojnu fazu za zemlju. To znači da Hrvatska iza sebe ostavlja fazu stvaranja države i tranzicije i ulazi u fazu europske sigurnosti i europskih vrijednosti (*Globus*, 7. 10. 2005., str. 10). Kao i neki novinari prije njega, i on je naglasio da su se nacionalne pripreme za članstvo u EU, kao i u nekim dugim zemljama, pokazale kao najučinkovitiji katalizator i motivacijska sila za realizaciju sveobuhvatnih socijalnih reformi u budućnosti. To znači da je službena politika: a) ponovno povratila europsku razvojnu perspektivu kao jedini način promišljanja budućnosti (*mind-set*) za Hrvatsku i b) gotovo fatalistički prihvatila tezu da se Hrvatska može reformirati samo izvanjskim pritiscima – ovaj put uz pomoć EU-a kao velikoga transformacijskoga pokretača unutrašnjih reformi.

Percepcija glavnih poteškoća i percepcija pretpregovaračkog procesa

Glavne poteškoće koje se pojavljuju tijekom pretpregovaračkoga procesa uglavnom su proizašle iz različitih pogleda na hrvatske obveze prema Haškom sudu. Tijekom sve tri promatrane godine (ne)uhíćenje Ante Gotovine bio je glavni razlog političkih napetosti između EU-a i hrvatskih Vlada. Sanade-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

rova Vlada, kao i prethodna vlada I. Račana, bila je potpuno svjesna da je general Gotovina za veliki dio hrvatskih građana i bivših suboraca još uvijek heroj rata za neovisnost i kao takav "nepravедno optužen" na Haškom sudu. *Globus* je prikazao raspoloženje hrvatske javnosti o "slučaju generala Gotovine" anketom provedenom u veljači 2005. na uzorku od 800 odraslih građana. Prema ovoj anketi, hrvatska javnost bila je podijeljena oko pitanja generala Gotovine: 44% ispitanika mislio je da Gotovinin bijeg stvara probleme hrvatskoj Vladi u odnosima s Bruxellesom; iako bi ga samo 13% građana "natjeralo da se preda".

Iako u to vrijeme njegova Vlada vjerojatno nije imala pozdane informacije o tome gdje se skriva Gotovina, i Sanader je – zahvaljujući takvu stavu javnosti prema Gotovini – učinio isto što i Račanova Vlada: uložio je velike napore u ostvarenje nekih drugih uvjeta za dobivanje odobrenja za početak pregovora od ključnih tijela EU-a, dok je u isto vrijeme "kupovao vrijeme" što se tiče "slučaja Gotovina". Prema pisanju *Globusovih* novinara, bila je to "neuspješna pregovaračka strategija" – od samoga početka. U tom procesu, naime, Hrvatska nije mogla pobijediti svojim načinom i stilom ponašanja. Naposljetku, srž je pregovora kako prilagoditi hrvatsko društvo europskim društvima, a ne obrnuto: "Pregovori! Ono što čeka Hrvatsku, posve je pogrešan termin, jer se tu ništa ne pregovara, nego se zemlja kandidat nastoji prilagoditi standardima Unije, a Komisija vrlo strogo kontrolira napredak. To kandidata stavlja u vrlo neravnopravan položaj i prema Bruxellesu i prema članicama. Često su se kandidati na tom putu osjećali poniženi ..." (I. Sabalić, *Globus*, 28. 5. 2004., str. 52).

Ipak, je li bilo moguće dobiti pregovarački status i bez lociranja, uhićenja i slanja u Haag generala Gotovine? Vodeći ljudi Vlade pokušali su u to vrijeme prilikom kontakata s europskim političarima i briselskom administracijom – redefinirati prije preuzete obveze. Sanaderovo osoblje uvjeralo je strane partnere da Gotovina nije u zemlji te da ga hrvatske obavještajne agencije ne mogu otkriti. Neki europski dužnosnici, članovi parlamenata pojedinih europskih zemalja (poput H. Swobode), potpomogli su da ta iluzija živi neko vrijeme. Međutim, slučaj generala Gotovine sada je, od strane Haškog suda i političkih predstavnika moćnih europskih zemalja (Velike Britanije, prije svega), shvaćen kao "stvar općih načela". Ta su načela veoma važna svim zemljama u regiji: ako Hrvatska ne pronađe generala Gotovinu i započne pregovore s EU-om ne pokazujući da u tom smislu "potpuno surađuje s Haškim sudom", bit će poslana pogrešna poruka Srbiji te Bosni i Hercegovini u pogledu "njihovih generala" i političkih vođa (također optuženih za ratne zločine: R. Mladić, R. Karadžić i ostali). Britanski veleposlanik u Hrvatskoj u rujnu 2005. na-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

glasio je "konačni pristup međunarodne zajednice" prema Hrvatskoj u svojem intervjuu *Globusu*. Kao prvo, ustvrdio je da je "slučaj Gotovina" usko povezan s "vladavinom prava". Kao drugo, objasnio je tko je odgovoran za procjenu hrvatske suradnje s Haškim sudom: "Vijeće sigurnosti UN-a odredilo je Statutom Haškog suda da je samo sud odgovoran za procjenjivanje suradnje pojedinih zemalja. Europska unija, dakle, ne može preuzeti tu funkciju, čak i kad bi htjela, što, naravno, nikako nije slučaj" (*Globus*, isti intervju). Time je još jednom poslana važna poruka hrvatskoj Vladi kako bi se trebala ponašati u javnosti. Kasniji razvoj događaja (od jeseni 2005. do jeseni 2006.) uglavnom nam je poznat.

Temeljni elementi novinarskoga diskursa

Kao što smo već prije rekli, u ovom radu diskurs shvaćamo kao "institucionalizirani način razmišljanja, socijalnu granicu koja definira što se može reći o određenoj temi". Ako ovakvu definiciju primijenimo na *Globusove* članke, možemo identificirati najmanje tri dominantna diskursa. Prvo, proeuropski diskurs vodećih kolumnista i novinara. Glavna polazna i završna misao ovoga diskursa smještena je oko teze da Europska unija, kao zajednica i politička organizacija koja slijedi neke važne modernizacijske vrijednosti, mora biti glavni politički i socijalni model razvoja hrvatske države i društva. Bez obzira na to kakve probleme trenutačno ima Unija, bez obzira na to što predstavlja skupinu zemalja asimetrične političke i ekonomske moći, još uvijek je ona "jedinствен povijesni projekt, sjajan i nenadmašan civilizacijski pothvat" (I. Sabalić, *Globus*, 31. 10. 2003., str. 58). Postati dio te zajednice znači da hrvatska politička elita treba voditi zemlju prema potrebnim reformama (po europskim standardima) i djelovati kao odgovoran politički partner među ostalim članovima europske političke elite. Ne bude li Hrvatska slijedila takav model političkoga, institucionalnoga i kulturnoga razvoja (koje se nekad naziva i 'normalno' ili 'otvoreno društvo'), mogla bi ispasti iz zapadnoeuropskoga kulturnog kruga na duže vrijeme. To bi zaustavilo njezin razvoj u cjelini i ponovno ju vratilo u "skupinu nerazvijenih (čitaj: balkanskih) zemalja".

Drugo, birokratski diskurs EU-dužnosnika. Ovaj "tip" diskursa karakterističan je po jeziku političkih lobija, diplomatskim rečenicama i po popisu formalnih obveza Hrvatske koje se moraju ostvariti kako bismo: a) dobili status zemlje kandidata (mišljenje EU-a) i b) otpočeli pregovore s EU-om. To se može prepoznati u intervjuima s visokim predstavnicima EU-a ili ambasadorima koji rade u Hrvatskoj. Na vrlo uljudan način oni će: a) priznati da je Hrvatska srednjoeuropska zemlja koja oduvijek pripada europskom kulturnom krugu, a nakon toga b) podsjetiti "drugu stranu" koje reforme i koliko ih se

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

treba napraviti ako Hrvatska želi ući u "europski klub". Na primjer, J. Dienstbier (u tekstu pod naslovom "Tvrđi češki kroatoskeptik") naglasio je u intervjuu s B. Lušić: "Pogledajte samo što se dogodilo kad je Istočna Njemačka preko noći postala članicom Unije. Sve do danas postoje veliki problemi, jer ta zemlja jednostavno nije u startu bila pripremljena za ulazak u integraciju. Osim toga, Češka, Slovačka, Poljska i Mađarska primljene su u članstvo tek kad su pokazale da su sposobne međusobno surađivati. Tako će i Hrvatska morati prvo dokazati da je spremna dobro i kvalitetno surađivati sa svojim susjedima, ne samo sa Slovenijom i Mađarskom, nego i Srbijom i Crnom Gorom te Bosnom i Hercegovinom, da bi svima bilo jasno kako ste sposobni za ulazak u Uniju" (*Globus*, 18. 6. 2004., str. 24).

Treće, proeuropski diskurs vladajuće političke elite. Ovaj tip diskursa s proeuropskim diskursom vodećih novinara dijeli tezu da Europska unija nudi mjerilo za izgradnju novoga društva, društva koje će slijediti najviše europske političke principe i najučinkovitija institucionalna rješenja. U tom smislu oba diskursa dijele ideju da je proces ulaska u EU u isto vrijeme i način transformacije predmodernih socijalnih struktura u moderne institucije. Ideja o tome da se bude dijelom Europske unije, u isto vrijeme shvaća se kao razumno mjesto konsenzusa među svim političkim strankama u zemlji i kao prikladno oruđe mobiliziranja svih socijalnih i političkih resursa da bi se završio period tranzicije. Ono što razlikuje ova dva tipa diskursa jest odnos prema: a) drugim pripadnicima nacionalne političke elite i b) prema Hrvatskoj kao novoj i neovisnoj državi. Hrvatski dužnosnici ne kritiziraju članove drugih političkih stranki tako snažno i otvoreno kao što to čine novinari. Također, vladajuća politička elita naglasila je nekoliko puta da 'hrvatski državotvorni projekt', otkako je Hrvatska postala neovisna država 1991. godine, uključuje cilj da postane dijelom 'zajednice europskih država' (primjerice, premijer Sanader u svom tekstu objavljenom u *Globusu* 7. 10. 2005., str. 10).

ZAKLJUČAK

Naša analiza *Globusa*, baš kao i analiza dnevnoga tiska prije nje, pokazuje da su teme povezane s procesom pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji izrazito prisutne u hrvatskim novinama između 2003. i 2005. godine. Postoji pritom osjetna razlika između dnevnoga tiska i tekstova objavljenih u *Globusu*: izvješćivanje *Globusa* o ovoj je temi znatno analitičnije i novinarski mnogo osobnije. Konkretno teme o kojima se pisalo nisu samo zadane dnevno-političkim zbivanjima i formatom magazina nego su ostvarene i kao rezultat promišljenoga odabira urednika i novinara, pogotovo novinara kolum-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

nista. Određeni podatci analize sadržaja također svjedoče tomu u prilog: od svih novinarskih žanrova, u *Globusu* su najprisutniji kolumne, intervjui i novinarski osvrti. U cjelini gledano, to upućuje na orijentaciju prema personalizaciji i individualizaciji novinarskoga izražavanja.

Premda je i u *Globusu* (kao i u dnevnim tiskovinama) proces hrvatskoga približavanja europskim integracijama rekonstruiran prije svega kao politički determiniran proces, njegovi su novinari pokušali pomaknuti žarište zanimanja javnosti s čisto političkih aspekata procesa pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji ka širim, društvenim i ekonomskim aspektima istoga procesa. O tome svjedoče na svoj način i dominantne slike o ključnim sudionicima ovoga procesa, kao i pregled ključnih nesporazuma u pregovorima između predstavnika Hrvatske i Europske unije. Tragom naše temeljne pretpostavke da na formuliranje i sadržaj medijskih poruka u hrvatskim tjednicima ne utječu samo dnevnopolitički događaji već i 'temeljni diskursi' koje zastupaju urednici i vodeći novinari tih tjednika, ovdje smo izdvojili tri dominantna diskursa. Proeuropski diskurs vodećih kolumnista i novinara *Globusa* počiva na tezi da je Europska unija, koliko god bila trenutačno nesložna i institucionalno neučinkovita, još uvijek zajednica izvanredno modernih i modernizirajućih vrijednosti, pa kao takva još uvijek vrlo poželjan model političkoga, ekonomskoga i društvenoga razvoja hrvatskoga društva i države. Ovo me dominantnom diskursu, koji očito počiva na prešutnome konsenzusu *Globusovih* urednika i ključnih novinara (jasno, i vlasnika), podređena su druga dva zapažena diskursa: birokratski diskurs predstavnika EU-a i proeuropski diskurs hrvatske vladajuće političke elite.

Raspoloživi podatci i analize sadržaja i analize diskursa sugeriraju još jedan zaključak: prema *Globusovim* novinarima, ma koliko da se ne isključuju ni drugi razlozi otežanoga ulaska Hrvatske u EU (primjerice, pragmatična politika V. Britanije na području Jugoistočne Europe), glavni je problem nacionalnih sudionika u pregovorima o pridruženju Hrvatske Europskoj uniji u njihovoj ne/moći da prihvate, primijene, a potom i obrane u širokoj javnosti "moderne koncept države utemeljen na vladavini prava". Koncept 'države utemeljen na vladavini prava' sinonim je najširega 'medijskoga okvira' što su ga *Globusovi* kolumnisti i urednici odabrali za praćenje najrazličitijih tema u svezi s hrvatskim pridruživanjem EU. Nažalost, naši podatci ne pružaju dovoljno elemenata za prosudbu utjecaja mogućeg 'agenda-settinga' na odabir analiziranih tema.

U brojnim kolumnama i intervjuima te u novinarskim osvrtima kao glavni razlog hrvatskih poteškoća u pregovorima s europskim centrima moći proziva se politička elita, mahom ona na vlasti. Ona je opisana kao izrazito nekompetentna e-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

lita, upravljački neučinkovita, a strateški slaba i kratkovidna u pogledu stvarnih dugoročnih interesa zemlje. Te su kritike na račun vladajuće garniture nešto utišane nakon što je Hrvatska ipak otpočela pregovore s EU-om o punopravnom članstvu u EU potkraj 2005. godine. Tu sada dolazimo do važnoga pitanja: ako je sadašnja politička elita, koliko god bila nekompetentna, ipak proglasila Europu konačnim strateškim, političkim i razvojnim ciljem Hrvatske, pa se na taj način našla (formalno gledano) na istoj razini "diskurzivne prakse" kao i *Globusova* novinarska elita, može li se iz toga istoga diskursa, i kroz dijalog samo s tom istom političkom elitom, i ubuduće smisleno pratiti i predstavljati proces pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji?

Po našem mišljenju, to je moguće, ali ne i posve razložno, pogotovo s obzirom na promijenjene političke prilike i u zemlji i u Europi. Problem je u tome što u *Globusu* već sada nedostaju nove analize i ideje o stvarnom ponašanju političkih, društvenih, ekonomskih i kulturnih sudionika (proeuropski, antieuropski, aeuropski orijentiranih ...) u odnosu na potrebe modernizacije 'parcijalnih društvenih sektora' – politike, gospodarstva, kulture, javne uprave i susreta s brojnim 'nositeljima različitosti' u modernome društvu. Primjerice, iako ponašanje glavnih političkih sudionika u integracijskome procesu upozorava na probleme dubljega razumijevanja nacionalnoga (samo)identiteta, nismo primijetili mnogo tekstova na tu temu u *Globusu*. Po svemu sudeći, želi li *Globus* i dalje snažno iskazivati svoj proeuropski diskurs, morat će ga utemeljiti na nekom novom 'medijskom okviru', okviru koji za sada još ne raspoznajemo. Cijela je zemlja, naime, dosegla novu političku i integracijsku točku, točku u kojoj se stavovi javnosti prema EU formiraju mnogo više no prije kroz pragmatične teme (kao što su utjecaj EU-a na ne/zaposlenost, korupciju, natjecanje sa stranim poduzećima, reforme u pojedinim društvenim službama itd.), a manje kroz rješavanje tema od povijesne važnosti. Oni koji budu pratili stvaranje i transformiranje tih novih procesa i mjesto 'javnosti privatnika' u njima, koji budu pratili realne sudionike (pripadnike svijeta života) i sagledavali kako se njihov napredak i identitet mogu sačuvati u susretima s 'europskim drugima', ti će moći ubuduće računati ako ne na naklonost, a ono barem na razumijevanje šire javnosti. A politička će javnost, već prema logici stvari, morati voditi računa o toj novoj činjenici.

BILJEŠKE

¹ "Pojam 'gatekeeper' u anglosaksonskom je području prvi preuzeo David M. White i upotrijebio za označavanje pojedinaca koji unutar masovnih medija zauzimaju položaje na kojima odlučuju o prihvaćanju, odnosno odbijanju, potencijalne komunikacijske jedinice (npr. vijesti ili televizijskoga filma). *Gatekeeperski* procesi mogu na-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

stati na različitim razinama te u više navrata, bilo kod reportera, urednika ili izdavača" (Kunczik, Zipfel, 1998., 94.). Kunczik i Zipfel također ističu da je 'gatekeeping' istoznačan s ograničenjem količine informacija, tj. s odabirom tema koje se drže komunikacijski vrijednima: 'vratar' odlučuju o tome koji će događaji postati 'javnim događajima', a koji ne, pa na taj način pridonose oblikovanju određene slike o važnim događajima u javnosti. Po njima, jedan je od nedostataka studija o 'vratarima' isključiva usmjerenost istraživača na pitanje propuštanja, odnosno zadržavanja, vijesti, dok pojava da se propuštene vijesti različito naglašavaju uglavnom nije izazvala njihovu pozornost.

² Njemački komunikolog Michael Schenk u svojem je radu 'Langfristige Medienwirkungen. Soziokulturelle Effekte' iz 1986. godine predložio novu formulaciju teze o *agenda-settingu*: "Mediji utječu na proces strukturiranja u javnome mnijenju kada (za to) postoje određeni uvjeti" (Kunczik, Zipfel, 1998., 150). Maxwell E. McCombs i Sheldon Gilbert u svojem radu iz 1986. godine razradili su temeljne elemente *agenda-settinga*, smatrajući da taj program djelovanja uključuje određenu kvantitetu izvješćivanja, redakcijsko strukturiranje (specifično oblikovanje za pojedini medij), mjeru sukoba sadržanog u nekoj vijesti te određene učinke u tijeku vremena, koji su različiti za pojedine medije. Mnogobrojna istraživanja potvrđivala su pretpostavke o velikoj podudarnosti tema u medijima i u javnosti. Jedno od opsežnijih istraživanja s ovoga područja proveo je u SAD-u 1973. godine G. R. Funkhouser, ispitujući funkciju *agenda-settinga* masovnih medija od 1960. do 1970. godine (usp. Kunczik, Zipfel, 1998., 148).

LITERATURA I IZVORI

Altaras Penda, I. (2005.), Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, Zagreb, *Politička misao*, 42 (3): 157-172.

Avraham, E., Wolsfeld, G., Aburaiya, I. (2000.), Dynamics in the News Coverage of Minorities: The Case of the Arab Citizens of Israel, *Journal of Communication Inquiry*, 24 (2): 117-133, Sage.

Caldas-Coulthard, C. R. (2003.), Cross-Cultural Representation of 'Otherness'. U: G. Weiss, R. Wodak (ur.), *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity* (str. 272-296), Basignstock-New York, Palgrave Macmillan.

Columbo, M. (2004.), Theoretical Perspectives in Media-Communication Research: From Linear to Discursive Models, *Qualitative Social Research*, 5 (2), Art. 26, May.

Dominick, J. R. (1993.), *The Dynamics of Mass Communication*, New York: McGraw-Hill.

Dragojević, S., Kanižaj, I., Žebec, I. (2006.), *Europska Unija u hrvatskim dnevnim novinama: avis i odgoda pregovora*, Projekt DIOSCURI, Institut Ivo Pilar, Zagreb (rukopis).

Dragojević, S., Kanižaj, I., Žebec, I. (2004.), Medijska analiza odabranih tiskovina na temu stranih poduzetnika u Hrvatskoj, *Društvena istraživanja*, (13) 1-2: 97-122.

Dragojević, S. (1999.), Multikulturalizam, interkulturalizam, transkulturalizam, plurikulturalizam: suprotstavljeni ili nadopunjujući konce-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

pti. U: J. Čačić-Kumpes (ur.), *Kultura, etničnost, identitet* (str. 77-90), Jenesski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb.

Entman, R. M. (1993.), Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communications*, (43) 4: 51-58.

Entman, R. M. (1990.), Modern racism and the image of blacks in the local – television news, *Critical Studies in Mass Communication*, 7: 332-45.

Kellner, D. (2005.), *Media Spectacle and Crisis of Democracy: Terrorism, War and Election Battles*. Paradigm, Boulder, Co.

Kunczik, M., Zipfel, A. (1998.), *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zagreb: Friedrich Ebert Stiftung.

Lamza-Posavec, V. (1995.), *Javno mnijenje: teorije i istraživanje*, Zagreb: Alinea.

Lipovčan, S. (2006.), *Mediji – druga zbilja? Rasprave, ogledi i interpretacije*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Luke, A. (2002.), Beyond science and ideology critique: developments in critical discourse analysis, *Annual Review of Applied Linguistics*, 22: 96-110.

MacCornick, N. (2005.), *Who is Afraid of the European Constitution?* Imprint Academy, Exeter, 96.

Malović, S. (2004.), Ima li granice slobodi medija?, *Politička misao*, 41 (1): 32-41.

Manfred, B. S. (2005.) *Globalism: Market Ideology Meets Terrorism*, Lanham: Rowman and Littlefield.

Mihanović, D. (2005.), Granice (EU)rope, *Politička misao*, 42 (3): 141-155.

Milas, G. (2005.) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, Zagreb: Naklada Slap.

Mučalo, M. (2004.), Javni servisi ili komercijalni sadržaji?, *Politička misao*, 41 (1): 42-54.

Oberhuber, F., Baerenreuter, C., Krzyzanowski, M., Schoenbauer, H., Wodak, R. (2005.), Debating the European Constitution. On Representations of Europe/the EU in the Press, *Journal of Language and Politics*, 4 (2): 228-271.

Peruško, Z. (2003.), Medijska koncentracija: izazov pluralizmu medija u Srednjoj i Istočnoj Europi, *Medijska istraživanja*, 9 (1): 39-58.

Posavec, Z. (2004.), Javnost i demokracija, *Politička misao*, 41 (1): 5-10.

Rodin, S. (2005.), Diskurs i autoritarnost u europskoj i postkomunističkoj pravnoj kulturi, *Politička misao*, 42 (3): 41-64.

Rogić, I. (1999.), (De)konstrukcija modela javne komunikacije o hrvatskoj privatizaciji. U: D. Čengić, I. Rogić (ur.), *Privatizacija i javnost* (str. 47-86), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.

Rogić, I. (2001.), Tri hrvatske modernizacije i uloga elita. U: D. Čengić, I. Rogić (ur.), *Upravljačke elite i modernizacija* (str. 37-78), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.

Schlesinger, P. (1993.), Wishful Thinking: Cultural Politics, Media, and Collective Identities in Europe. U: *Media in Global Context* (str. 67-78), Arnold, London.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

Splichal, S. (2003.), Racionalnost diskursa nasuprot diskurzivnom nadzoru. Proturječnosti između dviju konceptualizacija javnog mišljenja u teoriji i empirijskom istraživanju, *Medijska istraživanja*, 9 (1): 5-38.

Stavrakakis, Y. (2005.), Strasti identifikacije: diskurs, užitek i europski identitet, *Politička misao*, 42 (3): 89-116.

Trask, R. L. (2005.), *Temeljni lingvistički pojmovi*, Zagreb: Školska knjiga.

Trowler, P. (2002.), Komunikacija i mediji. U: M. Haralamos, M. Holborn (ur.), *Sociologija. Teme i perspektive* (str. 934-963, poglavlje 13), Golden marketing, Zagreb.

Vilović, G. (2004.), Etički prijepori u *Globusu* i *Nacionalu* 1999.-2000., *Politička misao*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb.

Weiss, G., Wodak, R. (ur.) (2003.), *Critical Discourse Analysis. Theory and Interdisciplinarity*. Basinstock-New York: Palgrave Macmillan.

Zängle, M. (2004.), From Euphoria to Fatigue? *European Integration Online Papers* (EIOP), vol. 8.

Županov, J. (2001.), Industrijalizirajuća i dezindustrijalizirajuća elita u Hrvatskoj u drugoj polovici 20. stoljeća. U: D. Čengić, I. Rogić (ur.), *Upravljačke elite i modernizacija* (str. 11-36), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.

Županov, J. (2002.), *Od komunističkog pakla do divljeg kapitalizma. Odabrane rasprave i eseji 1995.-2001.*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb (poglavlje: Nesporezum HR – EU: vrijednosna disonanca?, str. 193-209).

<http://www.informationgenius.com/encyclopedia/d/di/discourse.html>

<http://www.mvpei.hr>

How Printed Media Re-Construct Croatia's Path to the EU: Example of *Globus*

Drago ČENGIĆ, Ivana MIJIĆ
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

In this paper the authors present findings of the content and discourse analysis based on the case of Croatian weekly-magazine *Globus*, 2003-2005. The research was carried out with the aim to detect the modes of media re-construction of Croatia's accession to the European Union. Findings suggest the following conclusions. First, the overall analysis confirms that the topic of the full accession of Croatia to the European Union is indeed present in Croatian daily newspapers and magazine *Globus*. Second, with regard to the dominant discourses present in the articles published in *Globus*, three very distinguished discourses were identified: a) 'pro-European discourse' of the leading columnists and reviewers, b) 'bureaucratic discourse' of the EU-officials, and c) 'pro-European discourse' of Croatian officials, mostly members of the recent Croatian government

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 16 (2007),
BR. 4-5 (90-91),
STR. 653-675

ČENGIĆ, D., MIJIĆ, I.:
KAKO TISKANI MEDIJI...

and ruling parties. Third, the collected data support the thesis that – according to the columnists and journalists of *Globus* – the main problem for national actors in accession negotiations with the EU officials was how to accept, to apply and then to defend the 'modern concept of the state ruled by the law' within the public sphere. This is at the same time the main 'media frame' *Globus*' journalists and editors used for presenting the process of negotiations with the EU officials to the Croatian public.

Keywords: Croatia, European Union, negotiations, printed media, discourse, media frame

Wie die Printmedien den kroatischen Weg in die EU rekonstruieren: Fallbeispiel *Globus*

Drago ČENGIĆ, Ivana MIJIĆ
Ivo-Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Die Autoren gehen von der uneingeschränkten Bedeutung aus, die der Beitritt Kroatiens zur EU hat, sowie von der These, dass die Medien eine wichtige Rolle bei der Gestaltung des öffentlichen Lebens sowie politischer Entscheidungen allgemein innehaben. Am Beispiel des Zagreber Wochenblatts *Globus* verfolgen die Autoren die Art und Weise, in der die kroatischen Medien den Prozess der kroatischen Annäherung an die EU im politisch wichtigen Zeitabschnitt von 2003 bis 2005 thematisieren. Die Analyse der untersuchten Themen und Diskurse sowie anderer verfügbarer Quellen lassen folgende Schlüsse zu: 1) Die mit dem EU-Beitritt Kroatiens verbundenen Themen sind in den kroatischen Druckmedien und so auch in *Globus* sehr stark vertreten. 2) Es können drei dominante Diskursebenen ermittelt werden, auf denen die Öffentlichkeit über die Beziehungen zwischen der Republik Kroatien und der EU informiert wird: der pro-europäische Diskurs führender Journalisten und Kolumnisten, der bürokratische Diskurs von EU-Vertretern und der pro-europäische Diskurs der kroatischen politischen Elite. 3) Auch wenn man andere Gründe, die den kroatischen EU-Beitritt behindern, nicht ausschließt, so besteht doch laut Meinung von *Globus*-Reportern für die kroatischen Verhandlungspartner das Hauptproblem im (Un-)Vermögen, das „moderne, auf Rechtsherrschaft gründende Staatsmodell“ zu akzeptieren, umzusetzen und in der Öffentlichkeit zu vertreten. Das moderne Staatskonzept ist der breiteste ‚Medienrahmen‘, den die kroatischen Journalisten und Redakteure als Ausgangspunkt bei ihrer Berichterstattung über die EU-Beitrittsverhandlungen nahmen.

Schlüsselwörter: Kroatien, EU, EU-Beitrittsverhandlungen, Printmedien, Diskurs, Medienrahmen